

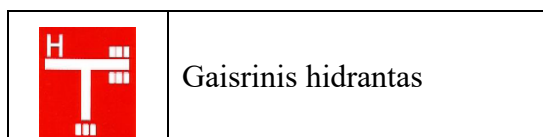
**MOKINIO, BESIMOKANČIO MOTORINIŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ
KELEIVIAMS VEŽTI, VAIRUOTOJO SPECIALYBĖS
SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA
NR. 2-23**

I. BENDRI REIKALAVIMAI

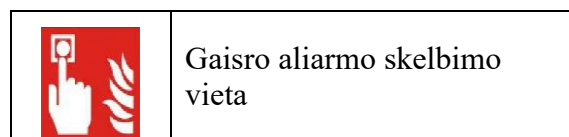
1. Vykdėti Marijampolės PRC darbo tvarkos taisyklių, nustatyto darbo ir poilsio laiko reikalavimus, ilsėtis, valgyti ir rūkyti tam tikslui skirtose vietose, dirbti tik tą darbą, kurį paveda profesijos mokytojas, ir tik tada, kai yra žinomi saugūs jo atlikimo būdai.
2. Praktinių užsiėmimų metu būti dėmesingam, atidžiam, atsargiam, nesikalbėti su pašaliniais ir netrukdyti dirbti kitiems.
3. Palaikyti tvarką darbo vietoje.
4. Darbo vietoje neturi būti pašalinių žmonių.
5. Mokinys privalo dirbti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis
6. Mokiniui draudžiama dirbti pneumatiniiais ir elektriniais įrankiais, naudotis automobiliniu keltuvu, jei jis nėra apmokytas neinstrukuotas, kaip reikia saugiai dirbti šiais įrankiais ir įrengimais.
7. Darbo metu užtikrinti švarą ir tvarką darbo vietoje, stebėti praėjimų ir pravažiavimų saugumą.
8. Draudžiama be profesijos mokytojo žinios patikėti darbo priemones kitam asmeniui, savavališkai atlikinėti darbus nesusijusius su užduoties vykdymu. Pasišalinti iš darbo vietos galima tik gavus profesijos mokytojo leidimą.
9. Mokinys turi žinoti mokykloje, įmonėje, darbo vietose (objektuose) esančius saugos ir sveikatos apsaugos ženklus bei vykdyti tai, ką tie ženklai nurodo.

Simbolis	Reikšmė	Simbolis	Reikšmė
ĮSPĖJAMIEJI ŽENKLAI			
	Bendrasis įspėjamasis ženklas		Įspėjimas. Elektros srovės poveikis
	Įspėjimas. Judančios mašinos dalys		Įspėjimas. Pavojus prispausti
	Įspėjimas. Krentantys daiktai		Įspėjimas. Pavojus nukirsti pirštus
	Įspėjimas. Galima susižeisti galvą		Įspėjimas. Karšti paviršiai

	Įspėjimas. Slidus paviršius			Įspėjimas. Pavojus įkristi
	Įspėjimas. Kenksminga arba dirginanti medžiaga			Įspėjimas. Degi medžiaga
ĮPAREIGOJAMIEJI ŽENKLAI				
	Bendrasis privalomasis veiksmas			Skaityti gamintojo pateiktą įrenginio eksploatavimo instrukciją, aprašymą
	Būtina vilkėti apsauginius drabužius			Būtina avėti apsauginius batus
	Būtina naudoti apsauginius akinius			Būtina mėvėti apsaugines pirštines
	Būtina dėvėti apsauginį šalną			Būtina dėvėti kepuraitę
DRAUDŽIAMIEJI ŽENKLAI				
	Bendrasis draudžiamasis ženklas			Eiti pašaliniais asmenims draudžiama
	Draudžiama naudoti ugnį, atvirą šviesos šaltinį			Draudžiama rūkyti
INFORMACINIAI ŽENKLAI				
	Rinkimosi vieta			Rūkymo vieta
	Pirmoji pagalba			Skubios pagalbos telefonas
	Evakuacinis išėjimas tiesiai			Avarinis išėjimas
 	Evakuacinis išėjimas į kairę		 	Evakuacinis išėjimas į dešinę
	Gesintuvas			Gaisrinės žarnos ritinys

Gaisrinis hidrantas

Gaisro aliarmo skelbimo vieta

IŠPĖJAMASIS ŽENKLAS - ŽENKLAS AR UŽRAŠAS, KURIS IŠPĖJA APIE GALIMĄ PAVOJŲ AR RIZIKĄ, NAUDOJANT CHEMINES MEDŽIAGAS					
Senas simbolis	Reikšmė		Naujas simbolis	Reikšmė	Priedas
	T+ Labai nuodingas	➔		Ūmus toksiškumas	Pavojus
	T Nuodingas	➔		Pasižymi mutageniniu, toksiniu ir jautrinančiu poveikiu	Pavojus/ dėmesio
	Xn Kenkia sveikatai	➔		Pasižymi dirginančiu, jautrinančiu ir toksiniu poveikiu	Pavojus/ Dėmesio
	Dirgina				
Senas simbolis	Reikšmė		Naujas simbolis	Reikšmė	Priedas
	C Ėsdina	➔		Korozinės medžiagos	Pavojus
	E Gali sprogti	➔		Sprogios medžiagos	Pavojus/ dėmesio
	F+ Labai degus	➔		Degios medžiagos	Pavojus/ dėmesio
	F Lengvai užsiliepsnoja	➔		Degios medžiagos	Pavojus/ dėmesio
	O Sukelia gaisrą	➔		Oksiduojančios medžiagos	Pavojus
	N Pavojingas aplinkai	➔		Keliančios pavojų aplinkai medžiagos	Dėmesio

Pastaba: Naujas ES reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo, vadinamasis KŽP reglamentas, įsigaliojo 2009 m. sausio 20 d. KŽP reglamentas laipsniškai pakeis Pavojingų medžiagų direktyvą (67/548/EEB) ir Pavojingų preparatų direktyvą (1999/45/EB). Abi direktyvos bus panaikintos 2015 m. birželio 1 d., tačiau nauji medžiagų klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo reikalavimai turi būti taikomi jau nuo 2010 m. gruodžio 1 d.

10. Galimi pavojingi ir kenksmingi veiksniai:

Pavojingas veiksnys	Galimos pasekmės	Veiksmai norint išvengti pavojaus
 <p>Autobuso ir įrankių eksploatavimo reikalavimų nesilaikymas. Netvarkinga transporto priemonė</p>	Galimos traumos, sunkūs sužeidimai.	Autobuso techninė būklė turi būti periodiškai patikrinama, jo įrenginiai turi būti tvarkingi, atitinkantys automobilį pagaminusios gamyklos eksploatacijos reikalavimus. Nedirbti su netvarkingais įrankiais ir įrenginiais, juos naudoti pagal paskirtį ir laikantis jų eksploatavimo reikalavimų.
 <p>Gaisro pavojus</p>	Galimos traumos, nudegimai, sunkūs sužeidimai.	Autobuso elektros įrangos būklė turi užtikrinti kontrolinių elektros prietaisų darbą, nesukelti elektros laidų ir gnybtų kibirkščiavimo; akumuliatoriaus baterija turi būti gerai pritvirtinta, be iškilimų ir kitų pažeidimų.
 <p>Cheminės medžiagos (benzinas, tepalai, išmetamosios dujos ir kt.)</p>	Galimi apsinuodijimai.	Stengtis neįkvėpti cheminių medžiagų garų, esant galimybei stovėti, kad vėjas pūstų cheminių medžiagų garus nuo darbuotojo, o ne į jį. Tiesiogiai liečiantis su minėtomis cheminėmis medžiagomis, būtina rankas apsaugoti pirštinėmis. Nelaikyti uždaroje patalpoje autobuso su dirbančiu varikliu.
  <p>Krentantys daiktai. Krovinių užgriuvimas. Pakeltas kroviny</p>	Galimi galvos, galūnių sužalojimai.	Daiktus, įrankius, priemones darbo vietoje sudėti taip, kad jie negalėtų nukristi. Nestovėti po pakeltu, keliamu kroviniu. Krovinių kėlimo zonoje dėvėti apsauginį šalmą.
Šlapias, duobėtas kelias, pavojingi kelio vingiai ir susiaurėjimai, stačios nuokalnės ir įkalnės, pavojingi kelkraščiai, intensyvus eismas ir t.t.	Galimos avarijos, traumos, sunkūs sužeidimai.	Transporto priemonę vairuoti atsakingai, laikytis Kelių eismo taisyklių.
Neprognozuojami stichiniai gamtos reiškiniai, klimatinės sąlygos – vanduo, lapai, sniegas, ledas	Galimos avarijos, traumos, sunkūs sužeidimai.	Būtina pasirinkti saugų judėjimo greitį, naudoti tvarkingas, atitinkančias metų laiką padangas.
 <p>Kritimas iš aukščio</p>	Galimi įvairūs sužeidimai.	Kritimas iš aukščio – galimos sunkios, net mirtinos traumos: palipimui naudoti tik stabilias, tvarkingas paaukštinimo priemones (kopėčias, lipynes), dirbant aukštyje, apžiūrint ir tvarkant tentą, būti atsargiam, dėvėti darbui skirtas asmenines apsaugos priemones. Draudžiama nuo paaukštinimo priemonių šokti.
  <p>Darbo vietos, praėjimo kelių užkrovimas, užgriozdinimas daiktais, paslydimas, pargriuvimas</p>	Galimi įvairūs sužeidimai, įvairaus sunkumo traumos: kaulų lūžiai, raumenų sistemos sužalojimai.	Darbo vietoje grindų dangos turi būti neslidžios, sausos, lygios. Esant slidžioms grindims (kabinos, laiptų, praėjimų), nedelsiant jas išvalyti. Nuolat palaikyti tvarką darbo vietoje, neužgriozdinti daiktais.
Nuovargis ir mieguista vairuojančiojo būklė, sveikatos sutrikimai	Galimos avarijos, traumos, sunkūs sužeidimai.	Būtina pasirinkti saugų judėjimo greitį. Reikalui esant sustoti pailsėti. Vairuojant transporto priemonę ar vairavimo pertraukų metu pasijutus blogai, pajutus ūmius ligos požymius ar pakilus darbuotojo kūno temperatūrai, nedelsiant sustoti pranešti

		tiesioginiam vadovui ir kviesti pagalbą. Stengtis išvengti stresinių situacijų. Konfliktus spręsti taikiai. Dėl smurto galimi įvairūs kūno sužalojimai, todėl reikia vengti konflikto su chuliganiškai nusiteikusiaisiais asmenimis. Apie juos pranešti policijai, tiesioginiam vadovui arba darbdaviui. Pranešimui apie pavojų turi būti mobilus telefonas ar kita ryšio priemonė.
Psichologinė įtampa, stresas, smurtas	Galimi susirgimai, ūminės arba lėtinės ligos.	
Fizinė perkrova	Galimos traumos, raumenų patempimai.	Nekelti vienam daiktų, krovinių viršijančių leistiną krovinio kėlimo normą. Leidžiama nepavojinga vienkartinė keliamo ir pernešamo krovinio masė kartu dirbant kitą darbą (reglamentuojamas krovinio svoris svyruoja nuo 3 iki 16 kilogramų moterims ir nuo 5 iki 25 kilogramų vyrams).
Nepalankios meteorologinės sąlygos	Galimi įvairūs susirgimai, nušalimai, traumos.	Įvertinti meteorologines sąlygas, apsirengti tinkamus šioms sąlygoms darbo rūbus, avalynę.
Darbas krovinių pakrovimo zonose (krovinių užgriuvimas), mechanizmų, transporto judėjimo zonose	Galimos avarijos ir traumos.	Nestovėti po keliamais ar kraunamais krovinių, saugotis judančio transporto, vaikščioti tik numatytais takais ir praėjimas.

11. Mokinys privalo naudotis asmeninėmis apsaugos priemonėmis:

12. Transporto priemonėje turi būti pirmosios pagalbos rinkinys, gesintuvas, avarinio sustojimo ženklas, šviesą atspindinti signalinė liemenė (1 pav.).

1 pav. Saugumo rinkinys automobilyje

13. Autobusai turi būti aprūpinti tvarkingu įrankių ir įtaisų rinkiniu pagal techninius reikalavimus, tvarkingi, visiškai sukomplektuoti, jų techninė būklė turi užtikrinti saugų jų darbą.

14. Susipažinti su priskirtos transporto priemonės gamyklos gamintojos pateiktais eksploataciniais reikalavimais, valdymo ir technologinių parametrų bei darbo režimų nustatymo įtaisais, jų žymėjimu, išdėstymu bei reikšmėmis, galimais darbo sutrikimais ir jų šalinimo būdais.

15. Esant plikšalai, lijudrai nuvalyti palipimui skirtas apledėjusias, apsnigtas autobuso dalis (laiptelius, pakopas ir pan.).

16. Mokinys, prieš pradėdamas vairuoti, turi atkreipti dėmesį į vairo mechanizmo, šviesos ir garso signalų, stabdžių, padangų, stiklų tvarkingumą. Periodiškai tikrinti kuro, tepalų, stabdžių skysčio kiekį.

17. Vairuodamas transporto priemonę, mokinys privalo būti užsisėgęs saugos diržą.

18. Mokinys įlipdamas bei išlipdamas į/iš autobuso kabinos, privalo iš kabinos išlipti/išlipti lėtai, tam skirtomis pakopomis (jei jos yra), nešokinėti iš kabinos ar kėbulo, nuo kėbulo

nulipti inventorinėmis kopėtelėmis.

19. Draudžiama lipti ar išlipti rankose laikant daiktus (maisto produktus, krovinių dokumentus ir kt.).

20. Įlipant ir išlipant į arba iš autobuso kabinos žengti saugiai: batą ant krovinio autobuso pakopos statyti dideliu plotu. Draudžiama dėvėti medkurpes, šlepetes. Avėti patvarią avalynę.

21. Nedėti jokių kilimėlių kojoms patekimo į autobuso kabiną vietose (laiptų ir kt.). Kojų kilimėlis sumažina žengimo saugą ant laiptelių.

22. Pastatymo vieta turi būti lygi ir pakankamai apšviesta.

23. Prieš išlipant iš autobuso, įsitikinti, kad situacija kelyje saugi ir neatvažiuoja kitas automobilis. Būti atsargiam ir atidžiam, kad išlipant iš transporto priemonės nesuklupti, nepaslysti, nenugriūti, nepakliūti po lenkiančia mašina.

24. Pastatytą transporto priemonę mokinys turi apsaugoti nuo nenumatyto pajudėjimo.

25. Transporto priemonių pajudėjimui galima užkirsti kelią tokiomis priemonėmis:

25.1. **ant lygaus paviršiaus:**

25.1.1. užtraukiant rankinius stabdžius arba

25.1.2. įjungiant mažiausią pavarą transporto priemonėse su mechanine pavara;

25.2. **ant labai nelygaus paviršiaus ar vietovės:**

25.2.1. užtraukiant rankinius stabdžius ir panaudojant pakišamuosius pleištus (kaladėles) (jie turi būti dedami iš transporto priemonės riedėjimo krypties pusės) (4 pav.) arba

25.2.2. užtraukiant rankinius stabdžius ir įjungiant mažiausią priešpriešinę pavarą;

4 pav. Pakišamų pleiščių padėjimas riedėjimo kryptimi

26. Tvarkant kėbulą, dedant bagažą į papildomą bagažinę, būtina naudotis tik inventorinėmis kopėčiomis ar lipynėmis.

27. Pristatomosios kopėčios turi:

27.1. būti pakankamo ilgio; ilgis priklauso nuo viršutinio tento užrakto aukščio ir vairuotojo ūgio,

27.2. būti saugios lipimui (su neslidžiomis pakopomis),

27.3. būti apsaugotos nuo nuvirtimo,

27.4. tenkinti standarto LST EN 131-1 reikalavimus ir turėti naudojimo instrukciją (kaip taisyklė, lipdukų formos).

28. Vairuotojui draudžiama:

28.1. naudoti atvirą ugnį prie transporto priemonės, rūkyti arti degalų bako ir įrenginių, kuriais teka degalai;

28.2. leisti, kad autobuso keleiviai vežtųsi su savimi ugniai bei sprogimui pavojingas ir nuodingas medžiagas;

28.3. važiuojant, stovint ar sugedus autobusui, leisti keleiviams autobuso salone rūkyti, naudoti atvirą ugnį (degtukus, žiebtuvėlius ir pan.); rūkyti, naudoti atvirą ugnį (degtukus, žiebtuvėlius ir pan.);

28.4. eksploatuoti autobusą su netvarkinga kuro ir elektros sistema;

28.5. vežant keleivius rūkyti;

28.6. autobuso kabinoje, keleivių salone laikyti indus su lengvai užsiliepsnojančiais skysčiais, laikyti degalais ar tepalais suterštus skudurus;

28.7. laikyti degalus plastmasinėse talpose;

29. **Mokinio veiksmai prieš pradėdant mokintis vairuoti autobusą.** Patikrinti:

29.1. autobuso techninį stovį (padangų būklę, stabdžių efektyvumą, vairo mechanizmo, vairo trauklių ir šarnyrinių sujungimų būklę, apšvietimo įrengimų, stiklo valytuvų, užpakalinio vaizdo veidrodžių, priekinių stiklų, salono ir vairuotojo kabinos durų tvarkingumą);

29.2. užvedus variklį, kontrolinių prietaisų veikimą, hidraulinės sistemos bei pneumatinės sistemos būklę;

29.3. ar nėra tepalų, degalų nutekėjimo;

29.4. ar autobuso variklio dangtis sandariai užsidaro, ar nepateks dujos iš variklio į vairuotojo kabiną, keleivių saloną;

29.5. ar yra reikalingas įrankių rinkinys ir inventoriūs.

29.6. Autobuso techninė būklė turi atitikti gamyklos – gamintojos techninės eksploatacijos instrukcijos reikalavimus.

29.7. Vairuotojui draudžiama išvažiuoti į reisą su techniškai netvarkingu autobusu, kai nustatyta tvarka neatlikta valstybinė techninė apžiūra.

30. **Mokinio veiksmai vairuojant autobusą.** Mokinys privalo vadovautis kelių eismo taisyklėmis, atsižvelgdamas į važiavimo sąlygas (meteorologines, kelių eismo apribojimus, kelio bei transporto būklę ir pan.) pasirinkti saugų greitį, neviršyti šios kategorijos transporto priemonės leidžiamo greičio gyvenvietėse, automagistralėse bei kituose keliuose.

31. Mokinys privalo laikytis kelių eismo taisyklių, atidžiai sekti šviesoforų, eismą reguliuojančių policijos pareigūnų signalus, kelio ženklus.

32. Jei atliekant vienus ar kitus darbus susidaro pavojus vairuotojo, kitų asmenų, esančių autobuse arba aptarnaujančių jį, sveikatai arba gyvybei, vairuotojas turi nedelsiant nutraukti darbą ir apie tai pranešti instruktoriui.

33. Mokiniui, vairuojančiam autobusą, draudžiama:

33.1. važiuoti atviromis autobuso durimis;

33.2. viršyti leistiną greitį, neįvertinti, eismo intensyvumo, oro sąlygų ir kt.;

33.3. vairuoti techniškai netvarkingą autobusą.

34. Prieš geležinkelio pervažą vairuotojas privalo įsitikinti, ar neartėja traukinys, ir vadovautis kelio ženklais, ženklinimu, šviesoforu ir pervažos budėtojo signalais.

35. Važiuodamas per geležinkelio pervažą, vairuotojas privalo duoti kelią artėjančiam

traukiniui (lokomotyvui, drezinai).

36. Jeigu šviesoforas išjungtas, o užtvaras pakeltas arba jo nėra, vairuotojui leidžiama važiuoti per pervažą tik įsitikinus, kad neartėja traukinys.

37. Priverstinai sustojus autobusui pervažoje, vairuotojas privalo nedelsdamas išlaipinti žmones ir imtis visų priemonių pervažai atlaisvinti bei duoti signalus artėjančio traukinio mašinistui.

38. **Mokinio, vairuojančio autobusą, veiksmai avariniais (ypatingais atvejais).** Prieš atliekant sugedusio autobuso remontą kelyje, mokinys turi įsitikinti, kad gedimo šalinimui turi reikiamus ir tvarkingus įrankius, apsaugos priemones - atramas. Jei nėra tvarkingų įrankių, įrangos, atramų, remontuoti draudžiama.

39. Draudžiama kelyje atlikti autobuso reguliavimo - remonto darbus, kurie nenumatyti autobuso gamyklos - gamintojos instrukcijoje.

40. Sugedusį autobusą kelyje remontuoti galima tik stovėjimo aikštelėje arba už kelio ribų. Jeigu to padaryti negalima, nuvilkti autobusą į kelkraštį, įjungti avarinę šviesos signalizaciją, pastatyti avarinio sustojimo ženklą.

41. Prieš atliekant sugedusio autobuso remontą, išlaipinti žmones, uždaryti duris.

42. Jeigu užsidegė autobuso variklis ar elektros laidai, reikia gesinti ugnies židinių turimomis priemonėmis - gesintuvu, nedegiu audeklu, smėliu. Elektros laidus reikia atjungti arba nutraukti. Autobuse privalo būti autobuse gesintuvai ir žinoti, kaip jais naudotis.

43. Autoavarijos atveju (užsidegus autobuso salonui ar jam apvirtus), vairuotojas turi būti pasiruošęs atidaryti avarines angas, išstumti arba išdaužti autobuso langų stiklus.

44. **Mokinio veiksmai baigus darbą.** Baigęs kelionę (darbą) vairuotojas turi pastatyti autobusą į jo stovėjimo vietą, prieš tai jį sutvarkęs, uždaręs langus, duris.

45. Apie pastebėtus autobuso gedimus kelyje, mokinys privalo pranešti instruktoriui.

46. Autobuso techninė priežiūra ir remontas turi būti atliekamas pagal autobuso pagaminusios gamyklos instrukciją.

Instrukciją parengė: Darbų ir civilinės saugos inžinierius

V. Naruševičius